

WOJCIECH ŁUKOWSKI

SPOŁECZNE TWORZENIE OJCZYZN
STUDIUM TOŻSAMOŚCI MIESZKAŃCÓW MAZUR

WYDAWNICTWO NAUKOWE „SCHOLAR”

WARSZAWA 2002

Spis treści

OD AUTORA	11
WPROWADZENIE	13
ROZDZIAŁ 1	
SPOŁECZNE TWORZENIE OJCZYZN: METODA I PRZEDMIOT BADAŃ	18
1.1. MAZURSKA RZECZYWISTOŚĆ – PIERWSZE KROKI W TERENIE	18
1.2. BAGAŻ WCZEŚNIEJSZYCH DOŚWIADCZEŃ I PIERWSZE PRÓBY STRUKTURYZACJI BADANEJ RZECZYWISTOŚCI	24
1.3. METODOLOGIA TEORII UGRUNTOWANEJ I JEJ ODNIESIENIA DO BADANEJ RZECZYWISTOŚCI	28
1.4. BADANIA SONDAŻOWE I PROBLEM ICH „UZGODNIENIA” Z JAKOŚCIOWĄ CZĘŚCIĄ BADAŃ	31
1.5. KWESTIA TEORETYCZNEGO NASYCENIA	34
1.6. TECHNIKI BADAWCZE	35
1.6.1. Obserwacja	35
1.6.2. Wywiad narracyjny	37
1.6.3. Inne źródła danych	39
1.7. PRZEDMIOT BADAŃ – DLACZEGO MIESZKAŃCY WSCHODNIEJ CZĘŚCI MAZUR?	39
1.7.1. Gmina wiejska Budry	40
1.7.2. Gmina wiejska Kruklanki	42
1.7.3. Gmina wiejska Stare Juchy	43
1.7.4. Gmina miejska Giżycko	44

ROZDZIAŁ 2

ZIEMIE ZACHODNIE I PÓŁNOCNE W ŚWIEŹLE BADAŃ

SPOŁECZNYCH	46
2.1. OSIĄGANIE „POŻĄDANEGO” STANU INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	47
2.2. SPOŁECZNOŚCI POSTMIGRACYJNE	57
2.3. WIELOKULTUROWOŚĆ ZIEM ZACHODNICH I PÓŁNOCNYCH	62
2.4. WNIOŚKI DLA DAŁSZYCH BADAŃ	69

ROZDZIAŁ 3

SPOŁECZNE TWORZENIE OJCZYZN.

PRÓBA TEORETYCZNEGO PRZYBLIŻENIA	73
3.1. O PRZYDATNOŚCI POJĘCIA OJCZYZNY DO ANALIZOWANIA RZECZYWISTOŚCI SPOŁECZNEJ	73
3.2. OJCZYZNA IDEOLOGICZNA A OJCZYZNA PRYWATNA	79
3.3. TOŻSAMOŚĆ PRZESTRZENNA	82
3.4. SPOŁECZNE ZAWŁASZCZANIE PRZESTRZENI	89
3.5. ETNICZNOŚĆ, WIELOKULTUROWOŚĆ I OJCZYZNA	93
3.6. INSCENIZOWANIE OJCZYZNY W EPOCE GLOBALNEJ	98
3.7. WNIOŚKI DLA DAŁSZYCH BADAŃ	101

ROZDZIAŁ 4

MIESZKAŃCY MAZUR W ŚWIEŹLE BADANIA SONDAŻOWEGO	102
4.1. POCHODZENIE TERYTORIALNE I ETNICZNE	103
4.2. AUTOIDENTYFIKACJE MIESZKAŃCÓW MAZUR	115
4.3. STOSUNEK DO MIEJSCA ZAMIESZKANIA	123
4.4. POSTRZEGANIE INNYCH	130
4.5. OCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	144
4.6. POSTRZEGANIE LOKALNEGO I REGIONALNEGO PODZIAŁU TERYTORIALNEGO, OCENA LOKALNEGO ŹYCIA POLITYCZNEGO	146

ROZDZIAŁ 5

SPOŁECZNE TWORZENIE OJCZYZN NA MAZURACH

w ŚWIEŹLE BADAŃ JAKOŚCIOWYCH	151
5.1. PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA MAZUR W ŚWIEŹLE WYWIADÓW BIOGRAFICZNYCH	151
5.1.1. Przestrzeń utracona, przestrzeń opuszczona	151
5.1.2. Warunki życia przed przyjazdem na Mazury	154
5.1.3. Pierwsze lata na Mazurach	157
5.1.4. Warunki życia w PRL – utopia „socjalistycznego” państwa opiekuńczego	161
5.1.5. Wielokulturowa wspólnota czy tylko „zbieranina”?	164
5.1.6. Źycie w poczuciu tymczasowości	168

5.1.7. Kapitalizm i demokracja na Mazurach – utrata społecznej równowagi	169
5.1.8. Kwestia mazurska – brak jasnych definicji	175
5.1.9. Postrzeganie społeczności pochodzenia ukraińskiego	176
5.1.10. Postrzeganie mazurskiego krajobrazu: <i>Mazury są piękne</i> .	177
5.1.11. Mazury w oczach osób migrujących z tych ziem	180
5.1.12. Być migrantem – być człowiekiem sukcesu	182
5.1.13. Kim jestem, kim jesteśmy? Autoidentyfikacje mieszkańców Mazur w świetle wywiadów biograficznych	184
5.2. WYOBRAŻENIA O PRZYSZŁOŚCI UCZNIÓW MAZURSKICH SZKÓŁ I ICH STOSUNEK DO ODMIENNOŚCI KULTUROWEJ I ETNICZNEJ	189
5.3. OJCZYZNY NA MAZURACH W NARRACJACH BIOGRAFICZNYCH	210
5.3.1. „Łatwa” ojczyzna pionierów	210
5.3.2. Obcość we własnej ojczyźnie	213
5.3.3. Mazurskie ojczyzny mieszkańców pochodzenia ukraińskiego	216
5.3.4. „Misja” integracyjna repatriantki z za Buga	225
5.3.5. Stawanie się „nowym” Mazurem	227
5.4. POLACY, UKRAIŃCY I MAZURZY BUDUJĄ RAZEM KOŚCIÓŁ. O MOŻLIWOŚCIACH I GRANICACH SPOŁECZNEJ INTEGRACJI I ZAWŁASZCZANIA OBCEJ PRZESTRZENI	231
5.5. O POMNIKACH NA MAZURACH I ICH SPOŁECZNYM SENSIE	234
5.5.1. Od pomnika niemieckich bohaterów do pomnika bojowników o polskość Mazur	235
5.5.2. Jeden pomnik – dwie tradycje	238
5.5.3. Pomniki jako wyraz lokalnej, regionalnej i uniwersalnej tradycji	241
5.6. BORUSSII I WSPÓLNOTY MAZURSKIEJ WIZJA OJCZYZNY: MIĘDZY IMPERATYWEM OTWARTEGO REGIONALIZMU A BRAKIEM TOŻSAMOŚCIOWEGO DOMKNĘCIA	243
5.7. MAZURY W POSZUKIWANIU WŁASNEGO WIZERUNKU	249

ROZDZIAŁ 6

SPOŁECZNE TWORZENIE OJCZYZN – PRZYZYNEK DO TEORII SPOŁECZNEGO TWORZENIA RZECZYWISTOŚCI ...	255
6.1. DOTYCHCZASOWE SPOSOBY WYJAŚNIANIA ŻYCIA SPOŁECZNEGO NA ZIEMIACH ZACHODNICH I PÓŁNOCNYCH, A WYNIKI PRZEPROWADZONYCH BADAŃ	256
6.2. PRÓBA ZDEFINIOWANIA POJĘCIA OJCZYZNY I JEGO POLITYCZNE NASTĘPSTWA	262
6.3. OJCZYZNA W PERSPEKTYWIE TEORII SPOŁECZNEGO TWORZENIA RZECZYWISTOŚCI	275
6.4. TYPY OJCZYZN NA MAZURACH: PRÓBA OKREŚLENIA KONSEKWENCJI TEORETYCZNYCH	277

ZAKOŃCZENIE	288
--------------------------	-----

ZAŁĄCZNIK 1

KWESTIONARIUSZ ANKIETY <i>PROBLEMY SPOŁECZNE MAZUR</i>	289
---	-----

ZAŁĄCZNIK 2

LISTA OSÓB, Z KTÓRYMI ZOSTAŁY PRZEPROWADZONE

WYWIADY BIOGRAFICZNE	297
-----------------------------------	-----

LITERATURA	300
-------------------------	-----